

Bir de savaş olmasa

EKONOMİ VE PIYASALAR

Erhan Aslanoglu

erhan.aslanoglu@nbe.com.tr

Küresel piyasaların odağında ve ana yönünün belirlenmesinde iki temel faktör bulunuyor. Bunlardan biri savaşın seyri, diğeri ise özellikle ABD Merkez Bankası Fed'in önümüzdeki dönemde nasıl bir politika izleyeceği.

Temmuz ayında savaşın tekrar sıcak bir noktaya gelmesi, petrol fiyatlarının yükselişiyle artan enflasyonist kaygıların Fed'e yönelik faiz artırımını beklentilerini de beslemesi, piyasalarda oldukça negatif bir tabloya yol açtı. Sıcak çatışmalara tekrar ara verilmesi ve petrol fiyatlarının düşüşe geçmesiyle birlikte piyasalar için yeniden pozitif bir görünüm ortaya çıktı. Fed toplantısının ardından şahin mesajlar beklenirken görece güvercin denilebilecek sinyaller gelmesi de piyasaların faiz artırımına yönelik kaygılarını azaltarak olumlu ivmeye bir başka açıdan destek verdi.

Geçtiğimiz hafta ABD tarım dışı istihdam verilerinin beklenenden düşük gelmesi; gerek petrol fiyatlarındaki düşüş gerekse büyümeye ilişkin ortaya çıkan soru işaretleriyle birlikte Fed'in faiz artırımına kolay kolay yönelmeyeceği beklentisini güçlendirdi. Bu durum piyasaların coşkusunu daha da artırdı.

Önümüzdeki günlerde de iki konu belirleyici olmaya devam edecek: savaş ve Fed'in tavı.

İstihdam verisi yanıltmasın, Fed faiz arttıracak

Tarihsel veriler Orta Doğu'daki ateşkes süreçlerinin pek kalıcı olamayabileceğine ilişkin onlarca örnekte dolu. Savaşın gidişatına yönelik net bir çıkarımda bulunmanın çok kolay olmayacağını kabul etmek gerekiyor. ABD'de tarım dışı istihdam verileri beklenenden düşük gelse ve son iki aylık verilerde negatif revizyonlar olsa bile hizmetlerden tüketime kadar birçok veri, ABD ekonomisinin oldukça iyi bir performans gösterdiğini ortaya koymaya

devam ediyor. Yükselen borsaların yarattığı servet etkisi, özellikle bebek patlaması kuşağının artan tüketim eğilimi ve neredeyse sıfırlara gelen ABD tasarruf oranı, önümüzdeki süreçte ABD'de büyüme tarafında çok da büyük bir sorun yaşanmayacağını düşündürüyor. Tam tersine, enflasyonun hedefin üzerinde kalarak ekonomiyi eninde sonunda bir faiz artırım sürecine götüreceğini düşünüyoruz.

Eylül ayında faiz artırımını zor

Geçtiğimiz yıl eylül ayında Powell'ın faiz artırımını Trump'ın tüm şimşeklerini üzerine çekmesine neden olmuştu. Seçim öncesinde yapılan faiz artırımını kendisine karşı bir tutum olarak değerlendiren Trump, Powell'a ve Fed'e karşı oldukça negatif bir tavır sergilemişti. Yeni Fed Başkanı Warsh'ın yine eylül ayında bir faiz artırımına gitme ihtimali bu nedenle çok yüksek olmayabilir. Geçmişte olduğu gibi, "Fed geç kaldı" yönündeki eleştirileri ve söylemleri fazlasıyla duymaya devam edebiliriz. ABD'deki kasım seçimlerinden sonra çok muhtemelen en az iki faiz artırımına gidecek olan Fed'in durumu kontrol etmekte güçlük çekme ihtimali, yeni yılla birlikte piyasalarda yeniden olumsuz bir hava estirebilir. Bununla birlikte, teknolojik gelişmelerin yarattığı verimlilik artışının ve Asya'dan gelen ucuz iş gücünün enflasyonu bastırma gücü, her şeye rağmen savaşın olmadığı bir ortamda merkez bankalarının faiz artırımlarını bir noktada frenleyecek ve bir süre sonra faiz indirimlerini tekrar gündeme getirecektir. Tüm bu çerçevede, piyasaların savaşla ilgili gelişmelere çok daha fazla odaklanacağını ve şu anda tahmin edilmeyen "siyah kuğulara" karşı olası tepkisinin çok daha güçlü olabileceğini gösteriyor. Fakat bu tür arz yönlü şoklar olmadıkça, ara ara düzeltmeler yaşansa bile bunun kalıcı bir çöküş anlamına gelmeyeceğini düşünüyoruz.

Hisse senedi piyasalarında balon konuşmak için erken

ABD başta olmak üzere teknolojik gelişmelerin şirket kârlılıklarını üzerinde yarattığı olumlu tablo, fiyat/kazanç oranlarının artışından ziyade kazançlara paralel fiyat artışlarıyla ilerleyen ve pek de bir balon sinyali vermeyen bir

görünümüne işaret ediyor. Özetle, küresel ekonomide büyümenin, şirket kârlılıklarının ve borsaların olumlu performansının, arz yönlü şoklar olmadıkça devam etmeye aday olduğunu düşünüyoruz.

Büyümenin en önemli öncü göstergelerinden olan küresel PMI verileri de Temmuz ayında yükselişini sürdürdü. İmalat **sanayinde** bir miktar gerileme olmasına rağmen hizmet sektörü PMI'larındaki güçlü artış, bileşik PMI verilerinin de yukarı yönlü seyrini beraberinde getirdi. Hürmüz Boğazı'nın yavaş yavaş açılması, gerek ticarete gerekse savaşa ilişkin kaygıların yaz mevsiminde biraz da hava şartlarının etkisiyle geride kalması ve turizm faaliyetlerinin bundan olumlu etkilenmesi, küresel ölçekte PMI verilerinin oldukça olumlu seyretmesine katkıda bulunmuş görünüyor.

Dışarıda talep var ama arz etmekte zorlanıyoruz

Bir başka ifadeyle, küresel taraftan gelen sinyaller makroekonomik açıdan olumlu seyreliyor. Küresel ekonomi kısmi yavaşlamaya rağmen güçlü büyüyor ve ihracat pazarlarımızdaki talep koşulları oldukça iyi seyrediyor. **ISO**'nun yayımladığı İhracat İklimi Endeksi, en çok ihracat yaptığımız pazarlarda 31 aydır kesintisiz bir iyileşmeye işaret ediyor ve Avrupa başta olmak üzere birçok ülkede güçlü talep koşullarının varlığını gösteriyor.

Buna karşılık bizim imalat **sanayi** PMI verimiz 28 aydır kesintisiz olarak 50 seviyesinin altında, yani daralma bölgesinde bulunuyor. Başka bir ifadeyle, dışarıda talep var, hava güzel ve bundan faydalanabileceğimiz bir ortam bulunuyor; fakat biz bu ortama girip yeterince faydalanamıyoruz. Çünkü rekabette zorlanıyoruz. Bu pazarlardan yeterince faydalanabiliyor olsaydık bizim PMI verilerimiz de güçlü bir yükseliş eğilimi gösterecekti. Fakat bunun pek gerçekleşmediğini görüyoruz. Nitekim **sanayi** üretim verileri de son dört yıldır 105 ile 110 arasında bir endeks değerinde salınım yapmaya devam ediyor. Bu salınımda aylık ya da yıllık yukarı yönlü hareketlere bakarak yorum yaparsak sorunu fark edemez ve çözüm üretemeyiz.

KÖŞE YAZISI

Dr. Hakan ÇINAR
Dünya Gazetesi Yazarı
hakan.cinar@dunya.com

Sıradışı
Bir Dünya Turu

İran, Hürmüz, Kızıldeniz, Çin, yapay zekâ, çip, savaşlar, FED'in faiz kararı, Türkiye'nin ihracatı, Merkez Bankası'nın kararları, tarımdaki gelişmeler, İstanbul Havalimanı'nın rekorları, Irak ile imzalanan anlaşma. Bütün bu gelişmeler tek bir büyük resmin parçaları. Dünya ekonomisinde güvenli ticaretin maliyeti yükseliyor. Eski den bir şirket satın alma kararını verirken ilk olarak fiyatı sorardı.

Bugün ise fiyatın yanında şu soruları da soruyor; bu mal zamanında gelecek mi, kullanılan deniz yolu açık kalacak mı, tedarikçinin ülkesinde enerji kesintisi yaşanacak mı, ürünün üretiminde kullanılan çip veya kritik mineral bulunabilecek mi, yaptırım veya ihracat kontrolü uygulanacak mı? İşte yeni dünyanın ticaret soruları bunlar. Bu nedenle ticarete en ucuz kavramı yerini en güvenli kavramına bırakıyor.

Dünya ekonomisi küçülüyor. Fakat dünya ekonomisinin kuralları değişiyor. Enerji daha stratejik hâle geliyor. Lojistik daha pahalı ve daha riskli hâle geliyor. Teknoloji daha korumacı hâle geliyor.

Finansman daha seçici hâle geliyor. Bu ortamda Türkiye'nin başı, yalnızca geçmişten gelen üretim gücüne dayanamaz; üretim gücümüzü teknoloji, enerji güvenliği, hızlı gümrükleme, güçlü lojistik ve uzun vadeli finansmanla desteklemeliyiz. Türkiye'nin önünde önemli fırsatlar bulunuyor. Avrupa tedarik zincirini çeşitlendirmek istiyor.

Orta Koridor önem kazanıyor. Afrika ve Orta Asya büyüyor. Savunma ve havacılık talebi artıyor. E-ihracat küçük işletmeleri dünyaya açıyor. İstanbul küresel hava ulaşım merkezine dönüşüyor. Ancak fırsatların başarıya dönüşmesi için zamanında karar almak gerekir, çünkü dünyadaki diğer ülkeler de aynı fırsatların peşinde. Coğrafi konum tek başına ekonomik başarı yaratmıyor, coğrafyayı stratejiyle birleştirmek gerekir.

Ekonomi cephesinden yeni bir haber yok

Bu hafta Merkez Bankasının faiz kararını yakından takip ettik. Politika faizi yüzde 37 seviyesinde kaldı.

FED'de bizi takip etti ve orada da faiz sabit kaldı. Herkesin beklentisi faizin artacağı yönünde idi, hatta felaket senaryoları çizildi, ama öyle olmadı. ABD biz güçlüyüz mesajı verdi. Hal böyle olunca altın ve para piyasasında çok büyük dalgalanmalar beklememek gerektiğinin de altını çizmemde fayda var.

Ülkemizdeyse **sanayici** ve ihracatçının sesinin daha fazla duyulduğu bir dönemde olduğumuzu söylemek durumundayım. Hem **ISO**, hem **TİM** başkanlarının açıklamaları bir hayli çarpıcıydı. İhracatçı doğal olarak daha düşük finansman maliyeti istiyor; çünkü ihracatçı mali üretirken hammaddeyi, işçiliği, enerjiyi ve lojistiği önceden ödüyor; döviz gelirini ise aylar sonra tahsil ediyor.

Ancak enflasyon ve enerji fiyatları yüksekken hızlı faiz indiriminin de başka riskleri bulunuyor. Kur artabilir. Enflasyon yeniden güçlenebilir. Ekonomide öngörülebilirlik bozulabilir. Dolayısıyla asıl çözüm, bütün şirketlere ucuz kredi dağıtmak değil; ihracat, yatırım, yeşil dönüşüm ve teknoloji üreten şirketlere seçici ve uzun vadeli finansman sağlamaktan geçiyor.

Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası kâr açıkladı. Kalkınma bankacılığı sadece bankanın kâr etmesi anlamına gelmez. Ülkenin hangi sektöre yatırım yapacağını belirleyen stratejik bir mekanizmadır. Türkiye'nin batarya, çip, enerji depolama, savunma elektroniği, tarım teknolojisi, makine ve lojistik altyapı gibi alanlarda uzun vadeli yatırım finansmanına ihtiyacı var. Savunma **sanayimizin** kilogram başına ihracat değeri Türkiye ortalamasının yaklaşık 40 katına ulaşıyor, bu rakam bize çok önemli bir ders veriyor.

Daha fazla mal satmakla daha fazla değer üretmek aynı şey değil

Bir kilogram tekstil ürünü ile bir kilogram radar sistemi aynı geliri yaratmıyor. Elbette tekstil, hazır giyim, tarım ve geleneksel sektörlerden vazgeçemeyiz. Bu sektörler milyonlarca kişiye iş sağlıyor.

Ancak bu sektörleri de teknoloji, tasarım, marka ve sürdürülebilirlik yoluyla daha yüksek katma değerli hâle getirmeliyiz. Tarımda da aynı yaklaşım geçerli. Kıraz ve vişne ihracatımızın 100 milyon doları aşması sevindirici, fakat yalnızca taze meyve satmakla yetinmemeliyiz. Dondurulmuş ürün, konsantr, meyve suyu, fonksiyonel gıda ve markalı perakende ürünü de üretmeliyiz. Ve unutmamalıyız ki tohum ihracatı yalnızca ürün satmak değil, bilgi ve teknoloji satmaktır.

Dünyada yapay zekâ rekabeti de hızla farklı bir aşamaya geçiyor. Çin gelişmiş yapay zekâ modellerine ihracat kontrolü getirmeyi düşünüyor. ABD çip ihracatını sınırlandırıyor. Bütün bunlar bize teknolojinin artık tamamen serbestçe dolaşan bir ticari ürün olmadığını gösteriyor. Teknoloji stratejik egemenlik aracına dönüşüyor. Bu yarışta yalnızca kullanıcı ülke olarak kalmamalı, kendi yapay zekâ modellerini, veri altyapısını, siber güvenlik ürünlerini ve kritik yazılımlarını geliştirmemiz şart. Her şeyi sıfırdan üretmek mümkün olmasa dahi, kritik alanlarda dışa bağımlılığın sınırını iyi belirlemek de oyunun önemli bir parçası.

Yazarımızın bu yazısı, 31 Temmuz 2026 tarihinde DÜNYA Gazetesi'nin dijital platformunda okuyucularla buluşmuştur.

Bu vesileyle, yazının dergimizde yayımlanmasına izin veren Dışönder Başkanı ve SEDEFED Yönetim Kurulu Üyesi, değerli yazarımız Dr. Hakan Çınar'a ve DÜNYA Gazetesi ailesine, destekleri ve değerli katkıları için teşekkür ederiz.

İSO'nun temmuz ayı Meclis toplantısında düzenlenen panelde Türkiye sanayisinin küresel dönüşüm karşısındaki konumu masaya yatırıldı.

TÜRK SANAYİSİ İÇİN KRİTİK UYARI: “ERKEN SANAYİSİZLEŞME TEHLİKESİYLE KARŞI KARŞIYAYIZ”

“TİM Başkanı Mustafa Gültepe, son üç yılda erken sanayisizleşme konusunda ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya olunduğunu belirtirken; MÜSİAD Genel Başkanı Burhan Özdemir enerji ve jeopolitik risklere, Steven Young küresel değişim ve yeni pazarlara, Tankut Turnaoğlu ise otomasyon, sermaye, veri ve enerji ekseninde şekillenen yeni sanayi modeline dikkat çekti.”

İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) temmuz ayı olağan Meclis toplantısı, Türkiye sanayisinin geleceğine ilişkin önemli değerlendirmelerin yapıldığı panelle devam etti. TEPAV Ekonomik ve Yapısal Politikalar Merkezi Direktörü **Dr. Burcu Aydın'ın** moderatörlüğünde gerçekleştirilen panelde; TİM Başkanı **Mustafa Gültepe**, MÜSİAD Genel Başkanı **Burhan Özdemir**, DEİK Türkiye-Avustralya İş Konseyi Başkanı ve Çalık Holding Yönetim Kurulu Üyesi **Steven Young** ile TTC Danışmanlık Kurucu Ortağı **Tankut Turnaoğlu** konuşmacı olarak yer aldı.

KÜRESEL SANAYİDE DÖNÜŞÜM HIZLANIYOR

Panelin moderatörlüğünü üstlenen Dr. Burcu Aydın, oturumun çerçevesini küresel sanayide yaşanan değişim ve Türkiye'nin bu dönüşüm karşısındaki konumu üzerinden çizdi.

Aydın; Almanya ve İtalya gibi sanayide öne çıkan ülkelerde üretim, aktivite ve istihdam açısından ciddi gerilemeler yaşandığını, küresel ticaret savaşları, sıcak

çatışmalar, yapay zekâ teknolojileri ve Çin'in yükselişinin sanayide önemli bir dönüşüm yarattığını belirtti.

Panelin ikinci temel başlığının ise Türkiye'deki ekonomik koşullar olduğunu ifade eden Aydın, ekonomik program, yüksek enflasyon ve yüksek faiz ortamının sanayi üzerindeki etkilerinin küresel gelişmelerle birlikte değerlendirilmesi gerektiğine dikkat çekti.

GÜLTEPE: “ERKEN SANAYİSİZLEŞME KONUSUNDA CİDDİ BİR TEHLİKEYLE KARŞI KARŞIYAYIZ”

TİM Başkanı Mustafa Gültepe, Türkiye'de üretim yerine sanayisizleşmenin konuşulmasının dahi mevcut tablonun ciddiyetini gösterdiğini söyledi.

Son üç yılda erken sanayisizleşme konusunda ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya olunduğunu belirten Gültepe, uygulanan ekonomik programın yükünün önemli bir bölümünün sanayinin üzerine bindiğini ifade etti.

Sektörlerin farklı sorunlarla karşı karşıya olduğunu belirten Gültepe; otomotiv,

hazır giyim, plastik ve deri gibi alanlarda yaşanan problemlerin birbirinden farklılaştığını kaydetti. Türkiye sanayisinin teknoloji, değişim, dönüşüm, otomasyon ve sürdürülebilirlik alanlarında önemli ilerlemeler kaydettiğini vurgulayan Gültepe, Türk sanayicisinin yatırımlar ve teknolojiye uyum sayesinde Türkiye'nin ihracatını 276 milyar dolar seviyesine taşıdığını belirtti.

Gültepe ayrıca Çin'in küresel üretim ve ihracattaki yükselişine dikkat çekerek, Çin'in küresel üretimden aldığı payın 20 yıl içinde yüzde 5'ten yüzde 35 seviyelerine, küresel ihracattaki payının ise yaklaşık yüzde 5'ten yüzde 14'e yükseldiğini söyledi. Bu yükselişte ucuz iş gücü, hammadde ve düşük işletme maliyetlerinin etkili olduğunu belirtti.

ÖZDEMİR: ENERJİ VE TİCARET MİMARİSİ YENİDEN ŞEKİLLENİYOR

MÜSİAD Genel Başkanı Burhan Özdemir, küresel çatışmaların enerji piyasaları üzerindeki etkisine dikkat çekti.

İsrail ile İran arasındaki gerilimin küresel enerji piyasalarını sarstığını belirten

LONCA

Özdemir, petrol fiyatlarının yeniden 100 doların üzerine çıkıp çıkmayacağını tartışıldı. Kritik bir dönemden geçildiğini söyledi. Rusya-Ukrayna Savaşı ile son çatışmaların Türkiye'nin enerji ithalatına etkisini karşılaştıran Özdemir, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın başladığı ilk üç ayda Türkiye'nin net enerji ithalatının 18,8 milyar dolar olduğunu, son çatışmaların ardından aynı dönemde bu rakamın 13,8 milyar dolar seviyesinde gerçekleştiğini ifade etti.

Özdemir, Avrupa ile Asya arasında yeni bir enerji ve ticaret mimarisinin oluştuğunu belirterek, jeopolitik gelişmelerin doğal gaz piyasası ve lojistik süreçleri doğrudan etkilediğini söyledi. Özellikle kimyasal ürünler, ana metal **sanayisi** ve tekstilde Avrupalı alıcıların Türkiye'den daha erken ve ihtiyatlı sipariş vermeye başladığını kaydetti.

YOUNG: "DEĞİŞİM HIZLI VE YIKICI"

DEİK Türkiye-Avustralya İş Konseyi Başkanı ve Çalık Holding Yönetim Kurulu Üyesi Steven Young, dünyanın hızlı ve kapsamlı bir değişim sürecinden geçtiğini belirtti. Teknoloji, bağlanabilirlik, nesnelerin interneti ve yapay zekâ alanlarında yaşanan gelişmelerin dönüşümü hızlandırdığını ifade eden Young, bu değişimin fırsatların yanı sıra tehditleri de beraberinde getirdiğini söyledi.

Young, demografik dönüşümün de ekonomilerin geleceğinde belirleyici olacağını belirterek, genç nesillerin çok daha erken yaşlarda ekonomik güç elde edebildiğine dikkat çekti.

Sermayenin Batı'dan Doğu'ya doğru hareket ettiğini belirten Young, 2011-2025

döneminde dünya ekonomisinin yıllık ortalama yüzde 3,2 büyüdüğünü, gelişmiş ülkelerin yüzde 1,9, gelişmekte olan ülkelerin ise yüzde 4,2 oranında büyüdüğünü aktardı.

YENİ ORTA SINIFIN YÜZDE 80'İ ASYA'DAN GELECEK

Young, önümüzdeki beş yılda dünyadaki yeni orta sınıfın yüzde 80'inin Asya'dan geleceğini söyledi.

Çin'in önemli bir pazar olmaya devam edeceğini belirten Young, Hindistan'ın hızlı büyümesi nedeniyle yakından takip edilmesi gerektiğini ifade etti. Vietnam'ın da yükselen ekonomiler arasında öne çıktığını belirten Young, çok uluslu şirketlerin Ar-Ge merkezlerini Vietnam'a taşıdığını dikkat çekti.

Hindistan, Vietnam, Endonezya ve Mısır gibi ülkelerde orta sınıfın hızlı büyüyeceğini belirten Young, bu ülkelerin Türkiye açısından takip edilmesi gereken pazarlar olduğunu söyledi.

TURNAOĞLU: "DAHA AZ İSTİHDAMLA DAHA YÜKSEK DEĞER ÜRETEN SANAYİ MODELİ"

TTC Danışmanlık Kurucu Ortağı Tankut Turnaoğlu, küresel üretim zincirlerindeki değişimin Türkiye için önemli fırsatlar sunduğunu belirtti.

Üretimin ana ülkeye veya pazara daha yakın bölgelere taşınması anlamına gelen "reshoring" eğiliminin jeopolitik ortamın etkisiyle yeniden hız kazandığını söyleyen Turnaoğlu, uzun tedarik sürelerinin şirketleri farklı lojistik ve tedarik alternatiflerine yönelttiğini ifade etti. Ancak üretimin yakın coğrafyalara taşınmasının

geçmişte olduğu kadar istihdam yaratıp yaratmayacağını tartışılması gerektiğini belirten Turnaoğlu, Türkiye'nin önünde **daha az istihdamla daha yüksek değer üreten yeni bir sanayileşme modelinin** bulunduğunu söyledi.

SANAYİNİN YENİ REKABET GÜCÜ: SERMAYE, VERİ VE ENERJİ

Turnaoğlu, yeni dönemde **sanayide** rekabetin yalnızca ucuz iş gücü üzerinden şekillenmeyeceğini belirterek sermaye, veri ve enerjiye erişimin öneminin arttığını vurguladı.

Robotik ve otomasyonun üretimde bazı görevleri devralmasının kaçınılmaz olduğunu ifade eden Turnaoğlu, asıl meselenin otomasyon ve robotlaşmayı finanse edebilecek uygun maliyetli sermayeye erişim olduğunu söyledi.

Yapay zekâ çağında uygun maliyetli ve kesintisiz enerjinin stratejik önem taşıdığını belirten Turnaoğlu, Türkiye'nin enerji merkezi olma iddiasını **sanayinin** rekabet gücünü artıracak bir avantaja dönüştürmesi gerektiğini ifade etti.

Verinin üretim, pazarlama ve satış süreçlerinde daha etkin kullanılmasının da markalaşma ve farklılaşma açısından önemli olduğunu belirten Turnaoğlu, daha az çalışanla daha yüksek katma değer üretmenin mümkün olduğunu söyledi.

Panelin ardından ISO Meclis Üyeleri'nin ana gündem maddesine ilişkin görüş ve değerlendirmeleri alındı. Meclis üyelerinden gelen soruların panelistler tarafından yanıtladığı soru-cevap bölümünün ardından ISO temmuz ayı Meclis toplantısı sona erdi.

www.loncahaber.com

TÜRKİYE'Yİ BEKLEYEN TEHLİKE: "ERKEN SANAYİSİZLEŞME"

TÜRK SANAYİSİ KIRILMA NOKTASINDA

Erdal Bahçivan: "Erken sanayisizleşme Türk ekonomisinde birikimlerin kaybıdır, bu riski hep birlikte bertaraf etmeliyiz"

Bahçivan: "Türkiye sanayisi ve ekonomisinin içinde bulunduğu koşullar nedeniyle genel olarak bir sanayisizleşme riski kendisini gösteriyor. Yapmamız gereken, mevcut ekonomik programımızı, ana hedeflerinden vazgeçmeden, sanayimizin üretken kapasitesini koruyarak, kırılganlıklarını azaltarak ve teknolojik dönüşümünü destekleyerek bütüncül bir yol haritası ile güçlendirmektir."

Erken sanayisizleşme Türk ekonomisinde birikimlerin kaybıdır. ISO olarak sanayimizin bu riski bertaraf etmesi, dönüşüm sürecinden başarıyla ve büyük kazanımlarla çıkması için hep birlikte çalışmaya ve şirketlerimize destek olmaya devam edeceğiz."

İstanbul Sanayi Odası (ISO) Meclisinin temmuz ayı olağan toplantısı "Türkiye'yi Bekleyen Tehlike: Erken Sanayisizleşme" ana gündemi ile Odakule Fazıl Zoru Meclis Salonu'nda gerçekleştirildi.

ISO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan'ın açılış konuşmasının ardından düzenlenen panelde; TEPAV Ekonomik ve Yapısal Politikalar Merkezi Direktörü Dr. Burcu Aydın moderatörlüğünde TİM Başkanı Mustafa Gültepe, **MÜSİAD** Genel Başkanı Burhan Özdemir, DEİK Türkiye- Avusturya İş Konseyi Başkanı ve Çalık Holding Yönetim Kurulu Üyesi Steven Young ve TTC Danışmanlık Kurucu Ortağı Tankut Turnaoğlu gündeme yönelik değerlendirmelerini paylaştı.

Açılışta konuşan **ISO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan**, **ISO** Haziran Meclisi'nde sanayiciler adına yaptıkları özel ve acil bir kredi paketi çağrısına yönelik Cumhurbaşkanı tarafından Kabine Toplantısı sonrasında açıklanan sanayi destek paketini son derece kıymetli ve umut verici bir adım olarak gördüklerini belirterek "Bu karar; yalnızca bir finansman desteği değil, Türkiye'nin üretim gücüne, yatırım iradesine, istihdamına ve ihracat

www.dergi.loncahaber.com

20 | "TEK DEĞİL, HER SEKTÖRÜN DERGİSİ"

kapasitesine verilen güçlü bir sahiplenme mesajıdır, benzer adımların devam edeceğine inanıyoruz. Üretimin nefes alması, Türkiye'nin nefes almasıdır. Sanayinin güçlenmesi, ülkemizin güçlenmesidir" dedi.

TÜRKİYE KLASİK SANAYİLEŞMESİNİ HENÜZ TAMAMLAMADI

Konuşmasında Türkiye sanayisi ve ekonomisinin içinde bulunduğu koşullar nedeniyle genel olarak bir sanayisizleşme riskinin kendisini gösterdiğine dikkat çeken Bahçivan "Türkiye'de ise imalat sana-

yinin toplam GSYH içindeki payı maalesef yüzde 20'lerin altındadır. Bunun yanı sıra mevcut üretim tabanının düşük teknoloji, yetersiz özsermaye, zayıf verimlilik ve yüksek ithal girdi bağımlılığı içine sıkışması gibi bir tehlike söz konusudur. Böyle bir yapı, üretim yapmaya devam etse bile teknoloji geliştiremez, verimlilik artışı sağlayamaz, dış şoklara karşı direnç oluşturamaz ve yüksek gelirli ülke düzeyine geçişi destekleyemez. Türkiye'de sanayinin zayıflamasıyla gelişmiş ülkelerde sanayinin ekonomi içindeki ağırlığının azalması aynı şeyler değildir. Gelişmiş ülkeler yüksek teknoloji odaklı sanayi sonrası Bilgi Toplumu'na geçerken Türkiye'de ise geleneksel sektörler her geçen gün kan kaybediyor ve hizmet sektörünün ekonomi içindeki ağırlığı giderek artıyor. Bir başka ifadeyle Türkiye klasik sanayileşmesini tamamlamadan hizmet sektörü ağırlıklı bir ekonomiye sahip olma yolunda ilerliyor. Bu durumu ülkemizin ve toplumumuzun geleceği açısından doğru bulmuyoruz. Zira bilinmelidir ki toplumlar ancak üreterek ayakta kalabilir" dedi.

LONCA

Bilgi birikimi, mesleki kültür ve üretme kabiliyeti de aşılır
 Erken **sanayisizleşmeyi** "Gelişmekte olan bir ülkenin **sanayileşme** ve teknolojik gelişim sürecinde yeterince ilerlemeden, **sanayinin** ekonomide lokomotif olma rolünü yitirdiği; bir diğer ifadeyle imalat **sanayinin** yapısal dönüşümünü tamamlamadan, üretim, istihdam ve yatırım içindeki ağırlığını kaybetmeye başlamasıdır" olarak tanımlayan Bahçivan, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Son dönemde farklı sektörlerden iş insanlarıyla yaptığımız sohbetlerde dikkat çekici ortak bir cümleyle karşılaşıyoruz: 'Hala neden **sanayicilik** yapıyorsun?' Bu soru, aslında Türkiye'de **sanayiye** bakışın nasıl değiştiğini yansıtan güçlü bir göstergedir. Bu algı değişimi, en az ekonomik göstergeler kadar önemlidir. Daha da önemlisi, genç kuşakların **sanayi** sektörüne ilişkin beklentileri hızla değişmektedir. Gençler artık sanayide uzun vadeli bir kariyer hayal etmiyor; daha esnek, daha hızlı gelir sağlayan ya da fiziksel üretimden uzak alanlara yönelmeyi tercih ediyor. **Sanayiciler**, uzun yıllar emek vererek oluşturulan aidiyet duygusunun giderek kaybolduğunu ifade ediyorlar. Oysa **sanayi** yalnızca büyük fabrikalardan ibaret değildir. **Sanayi**, birbirini besleyen binlerce fabrikanın, KOBİ'nin, tedarikçinin, mühendisin, ustanın, çirağın, teknisyenin ve girişimcinin oluşturduğu büyük bir ekosistemdir. Bu habitat zayıfladığında yalnızca fabrikalar kapanmaz; bilgi birikimi, mesleki kültür ve üretme kabiliyeti de aşınmaya başlar. Bugünün en kritik meselelerinden birisi de budur. Teknoloji satın alınabilir, makine yatırımı yapılabilir, finansman bulunabilir. Ancak üretim kültürünü benimsemiş, o teknolojiyi kullanacak nitelikli insan kaynağını ve üretim motivasyonunu kaybettiğinizde, bunu kısa sürede yeniden inşa etmek mümkün değildir."

Sanayisizleşmeye karşı küresel dönüşümün de gerisinde kalmamalı
 Bahçivan, üçüncü yılını geride bıraktığımız ekonomi programına yönelik değerlendirmelerin ardından erken

sanayisizleşme riskine yönelik atılması gereken adımların altını çizdi: "Programın başlıca hedefi olan dezenflasyon süreci, istendiği kadar hızlı ilerlemiyor ve beklenenden daha uzun bir zamana yayıldı. Geline nokta **sanayicilerimizin** artık nefes almakta zorlandığı da bir gerçek. Bahsettiğim durumun en güncel ve somut örneklerini geçen ay yayınladığımız **ISO 500** ve bu pazartesi yayınladığımız **ISO İkinci 500** araştırmalarımızın 2025 yılı sonuçlarında gördük. Zayıf iç ve dış talep, Türk lirasındaki reel değerlenme ve finansmana erişim gibi sorunların yol açtığı baskıyı en çok geleneksel, emek-yoğun sektörlerimizin hissettiği çokça yazıldı ve söylendi. Bu yük, daha üst teknoloji grubunda yer alan diğer ihracatçı sektörlerimize doğru yayılmaya başlamış durumdadır. İçinden geçtiğimiz koşullar Türkiye'nin uzun yıllar içinde, büyük çabalarla elde ettiği kazanımları tehlikeye atmakta ve genel olarak bir **sanayisizleşme** riski kendisini göstermektedir. Mevcut kazanımlarımızı korumak kadar, küresel dönüşümün gerisinde kalmamak da **sanayisizleşme** riskini bertaraf etmek açısından oldukça kritik. Yapılan güncel çalışmalar, önümüzdeki beş-altı içerisinde yapay zeka altyapısına dönük yapılacak toplam harcamaların trilyonlarca dolara ulaşacağına işaret ediyor. Yapay zeka altyapısının yanı sıra, yapay zeka sistemlerinin üretim süreçlerine ve sinai ürünlere yerleştirilmesi de bir diğer kritik alan. Bu belki de **sanayicilerimizi** bekleyen çok daha büyük bir sınav. Türk **sanayisi**, mevcut kaynak yapısı ve finansman sistemiyle bu sınavı nasıl hakkıyla kazanacak? Bu soruyu hepimizin sorması gerekiyor. Yapmamız gereken, mevcut ekonomik programımızı, ana hedeflerinden

vazgeçmeden, **sanayimizin** üretken kapasitesini koruyarak, kırılganlıklarını azaltarak ve teknolojik dönüşümünü destekleyerek bütüncül bir yol haritası ile güçlendirmektir. Erken **sanayisizleşme** Türk ekonomisinde birikimlerin kaybıdır. **ISO** olarak **sanayimizin** bu riski bertaraf etmesi, dönüşüm sürecinden başarıyla ve büyük kazanımlarla çıkması için hep birlikte çalışmaya ve şirketlerimize destek olmaya devam edeceğimizi vurgulamak istiyorum. Türkiye'nin bugünkü en temel ihtiyacı, **sanayi** sektörünün ana yapısal sorun ve ihtiyaçlarına bütünlüklü şekilde ve uzun vadeli bir bakış açısıyla yanıt verecek kapsamlı bir **sanayi** politikası çerçevesidir. Bu süreçte, kamu ile **sanayi** sektörümüz arasındaki iletişim ve iş birliğinin, küresel dönüşümün getirdiği yeni şartlara göre yeniden kurgulanmasının da bir o kadar önemli olduğu düşüncesindeyiz."

İSO SDM'YE HERKES SAHİP ÇIKMALI
 Konuşmasında ülkemizi erken **sanayisizleşme** riskinden yüksek nitelikli **üretim geçişin kurtaracağını** belirten Bahçivan **şunları söyledi:** "ISO olarak Stratejik Dönüşüm Merkezini tam da bu anlayışla kurduk. SDM çalışmaları sadece ISO'nun ya da bir kurumun projesi değildir. Bu proje, Türkiye'mizin geleceği için çok önemlidir ve herkesçe sahip çıkılmalıdır. Bu doğrultuda, Stratejik Dönüşüm Merkezimizdeki çalışmalarımızı ve geliştirdiğimiz SDM KOBİ Dönüşüm Programını **Sanayi** ve Teknoloji Bakanlığımız ile de paylaştık. Memnuniyetle ifade ediyorum ki Bakanlığımız ve KOSGEB bu programa sahip çıktılar ve güçlü bir şekilde desteklediler. Programın ilk somut uygulamasını da geçtiğimiz haftalarda Türkiye İş Bankası'nın desteğiyle hayata geçirdik. SDM'nin ürettiği ve Türkiye'de ilk defa uygulanacak "Değer Odaklı Dijitalleşme ve Büyüme Programı" erken **sanayisizleşme** ile mücadelede firma düzeyinde yapacaklarımızın en yüksek standardıdır."

www.loncahaber.com

"TEK DEĞİL, HER SEKTÖRÜN DERGİSİ" | 21

OĞUZ
GÜLER

Enflasyon mücadelesi sonucunda faizler düşse de piyasa canlanamaz

Ekonomi yönetiminin enflasyonla mücadelede tek silah olarak sıkı para politikası ve piyasadan likidite çekmeyi görmesi, reel sektörde geri dönülmez tahribatlara yol açacak. Bu tahribat yüzünden seçim ekonomisinde bollaştırılacakları para işi eskiye döndürecektir. Oysa TUDEM ve 2. Lig borsası bizi tahribatsız sağlıklı ekonomiyi ulaştırarak milli bir yol ama engellendiğimiz artık kesinleşti. TL'yi pahallılaştırıp, talebi baskılamak, enflasyon rakamlarını kağıt üzerinde düşürse de üretim ve ticaret çarklarını durma noktasına getirdi. **İSO başkanı Erdal Bahçıvan** finansman zincirinin kırılma tehlikesi başladığını söylemesi çok önemli.

Bugün otomotiv satışlarının %10.72 gerilediği, Temmuzda 14.000 den fazla tektstil işçisinin işten çıkarıldığı, konut satışlarının dip yaptığı, konkordato rekorlarının kırıldığı, yıla başından bu yana %51 aşan işyerlerinin kapandığı ve karşılıksız senet ve çek rekorlarının kırıldığı bir ekonomik iklim oluştu. Üretimin amiral gemisi sayılan **sanayi** merkezlerimizde dahi durum vahim: Gaziantep Organize **Sanayide** 2 yıl öncesine kadar kiralık depo bulamazken, bugün **OSB**'de fabrikaların %20'si kapanmışa krizin boyutlarını siz düşünün.

Sıkılaştırma adımlarının yan etkileri sadece gayrimenkul ve otomotivle sınırlı değil; temel **sanayi** verileri de daralmayı açıkça gösteriyor. Makine ve teçhizat imalat rakamları dibe inmisse, imalat **sanayi** kapasite kullanım oranlarının gerilemesi, beyaz eşya iç satışlarındaki düşüş ve tekstil-hazır giyim sektöründeki %20'yi aşan düşüşü, piyasadan para çekip fiyat istikrarı sağlama işi ÜRETİMSİZLEŞTİRMEYE gittiğimizi gösteriyor. Göstergeler iyi rakamlar sunmasa da faizler düşecek ama piyasa dengesiz hırpalandığı için canlanmayacağından seçimde fatura Sayın CB'ne çıkacak. Ama karşısında Özgür bey olursa şans var. Özgür beyi hapse atacaklar söylemi yanlış. Özgür ağayı mağdur etmek ters geçer. Demek ki Özgür bey değil yakın çevresi yaptıklarının hesabını verecek.

İç piyasada talep bıçak gibi kesilirken, yüksek maliyetler, finansmana erişim engeli yüzünden her gün yüzlerce işyeri kapısına kilit vuruyor, karşılıksız çek oranları geçen ay %13 arttıysa gerisini siz düşünün. Geçen hafta ciddi et üretim merkezi olan Bolvadin'den et almak için iyi bir kasaba uğradım. Bana söylediği şu; Yılbaşı ile kurban bayramı arasında et satışlarımız %50 düştü, kurbandanda bugüne %50 daha düştü sözü için durumunu gösteriyor. İnsanlar bağa-zından kesmiş işler daha kötüye gidecek demektir.

Cari açığını kapatamayan, ham madde ve birçok ara malında dışa bağımlı olan bir ekonomide üretim artışı olmadan atılan adımlar, enflasyonu sadece geçici olarak düşürür. Piyasadan para çekerek enflasyonu düşürmek, hastanın ateşini düşürmek için duş aldırma benzer. Hastalığı tedavi etmek, para çekip üretimi azaltmak değil, taze kaynak bulup yatırımı, istihdam ve imalatı arttırmakla mümkündür NOKTA.

Sayın Şimşek yıla başında enflasyonu bu yıl %20'nin altına indireceğini söylediğinde ben ne yazmıştım %27 olursa sizi ayakta alkışlarım demiştim. Haziranda aylık %0.99 artış, ürün bolluk dönemi olan Temmuzda da enflasyonun %1,78 artması gidişatı %28-29'a indirecek ama piyasa öldürüldüğü için canlanma beklemeyin. Sayın CB'mizin salı gününü prompter dışı kağıttan okuma yaptığı görüldüğü görüncüye onun okuma sıkıntısı sağlığının iyi olmadığını izlenimini arttırdı. Ekonomi artık basit bir sıkıntıyı bile atlatabilir durumda bunu bilin.

Bu ara yapısal kaynak sorununu çözecek radikal ve yerli finansman modelleri devreye girmelidir. Büyümeyi sürdürürken cari açığı bitirecek bütüncül yaklaşım, Turizme Dayalı Ekonomi Modeli-TUDEM ve 2. Lig Borsası ile olur. Üst ölçekli KOBİ'lerin sermayeye erişimini kolaylaştırıp sıfır faizli kaynağa ulaşarak öz kaynak yapısını güçlendirecek 2. LİG BORSASI ve döviz girdisini doğrudan ekonomiye TAM entegre eden TUDEM, Türkiye'nin kronik cari açığını 2 yıl gibi kısa bir sürede kapatma potansiyeline sahip. Sıcak paranın yıkıcı ilizyonuna ve para daraltıcı politikalarına teslim olmak yerine TUDEM ile kaynak yaratan, üretimi arttıran bir modele geçmedikçe, sanal yolla enflasyon inse ve faizlerde bu etki ile düşse de piyasalarda kalıcı bahar havası hayal. Zaten eskiden denenilen bu olgu cari açık bitmedikçe hikaye. Seçime altı ay kala piyasayı rahatlatmak için para muslukları açınca tekrar başa dönüleceğini söylemek kahinlik değil, işi iyi okumaktır ama dinleyen kim?

